

PRVNÍ KAPITOLA

PALIVA PRO PÍSTOVÉ SPALOVACÍ MOTORY

1 SLOŽKY UHLOVODÍKOVÝCH PALIV	1
1.1 Uhlovodíky s přímým uhlíkovým řetězcem	1
1.2 Uhlovodíky s kruhovým uhlíkovým řetězcem	2
2 VÝROBA UHLOVODÍKOVÝCH PALIV	2
2.1 Destilace ropy	2
2.2 Výroba a zušlechťování benzínu přeměnou uhlovodíků	2
3 ZÁKLADNÍ PARAMETRY BENZINU	3
3.1 Oktanové číslo (OČ)	3
3.2 Karburační schopnosti a odparnost benzínu	4
4 ZÁKLADNÍ PARAMETRY MOTOROVÉ NAFTY	5
4.1 Destilační křivka	6
4.2 Reaktivita motorové nafty	6
4.3 Obsah síry	6
4.4 Karbonizační číslo	7
4.5 Viskozita motorové nafty	7
4.6 Chladové vlastnosti motorové nafty	7
5 ALTERNATIVNÍ PALIVA PRO ZÁŽEHOVÉ MOTORY	8
5.1 Plynná paliva	8
5.1.1 Bioplyn	9
5.1.2 Zemní plyn	9
5.1.3 Zkapalněný propan – butan LPG	10
5.1.4 Vodík	10
5.2 Kapalná paliva – oxygenáty	10
5.2.1 Alkoholy	11
5.2.2 Étery	12
5.2.3 Vliv oxygenátů na kvalitu benzínu	12
6 ALTERNATIVNÍ PALIVA PRO VZNĚTOVÉ MOTORY	12
6.1 Bionafta 1. generace	12
6.2 Bionafta 2. generace	13
6.2.1 Složení	13
6.2.2 Požadavky na parametry bionafty 2. generace	14
DRUHÁ KAPITOLA	
PALIVOVÉ SOUSTAVY ZÁŽEHOVÝCH MOTORŮ	
1 PALIVOVÉ SOUSTAVY S KARBURÁTOREM	15
1.1 Zařízení pro dopravu a čištění paliva	15
1.1.1 Hlavní části	15
1.1.1.1 Palivová nádrž	15
1.1.1.2 Palivové potrubí	16

Obsah	
1.1.1.3 Čistič paliva	16
1.1.1.4 Dopravní palivová čerpadla	16
1.2 Čističe vzduchu	18
1.2.1 Suchý čistič	18
1.2.2 Čistič s olejovou náplní	19
1.1.3 Odstředivý čistič	19
1.3 Karburátory	19
1.3.1 Základní princip činnosti karburátoru	20
1.3.2 Složení zápalné směsi	21
1.3.3 Rozdělení karburátorů	22
1.3.4 Hlavní části karburátoru	23
1.3.5 Plovákové zařízení	25
1.3.6 Zařízení pro spouštění studeného motoru	25
1.3.7 Systém běhu naprázdno (volnoběh) s přechodovým systémem	30
1.3.8 Hlavní systém	34
1.3.9 Akcelerační pumpička	35
1.3.10 Obohacovací zařízení (obohacovač)	37
1.3.11 Přídavná zařízení	40
1.3.12 Dvoustupňové (postupné) karburátory	41
1.3.13 Rovnotlaký karburátor Strtomborg	42
1.3.14 Elektronicky řízený karburátor (Ecotronic)	44
1.3.15 Motocyklové karburátory	47
2 PALIVOVÉ SOUSTAVY S NEPŘÍMÝM VSTŘIKOVÁNÍM BENZINU	48
2.1 Rozdělení systémů s nepřímým vstřikováním benzínu	49
2.2 Elektrická palivová čerpadla	50
2.2.1 Umístění elektrických palivových čerpadel v palivovém systému	50
2.2.2 Konstrukce	50
2.3 Vícebodové vstřikování benzínu	52
2.3.1 Bosch K - Jetronic	52
2.3.2 Bosch KE - Jetronic	64
2.3.3 Bosch L - Jetronic	76
2.3.4 Bosch LH - Jetronic	83
2.4 Jednobodové vstřikování benzínu	87
2.4.1 Opel Multec S	87
2.4.2 Bosch Mono - Jetronic	89
2.5 Systémy řízení motoru	105
2.5.1 Bosch Mono - Motronic	106
2.5.2 Bosch Motronic	117
2.5.3 Magneti Marelli 1AV	140
2.5.4 Siemens Simos 2	154

3 PALIVOVÉ SOUSTAVY S PŘÍMÝM VSTŘIKOVÁNÍM BENZINU	161
3.1 Mitsubishi GDI	162
3.1.1 Palivový systém (doprava a vstřikování paliva)	163
3.1.2 Princip činnosti	164
3.2 Toyota D - 4	165
3.2.1 Palivový systém (doprava a vstřikování paliva)	165
3.2.2 Princip činnosti	165
3.3 Volkswagen FSI	168
3.3.1 Řídicí systém	169
3.3.2 Palivový systém (doprava a vstřikování paliva)	169
3.3.3 Spalovací prostor a sání	172
3.3.4 Princip činnosti	172
4 EMISE ŠKODLIVIN VE VÝFUKOVÝCH PLYNECH ZÁŽEHOVÝCH MOTORŮ A JEJICH SNIŽOVÁNÍ	174
4.1 Výfukové plyny	174
4.1.1 Spalování směsi v zážehovém motoru	175
4.1.2 Složení výfukových plynů	175
4.1.3 Složení zápalné směsi a emise plyných škodlivin	177
4.2 Snižování emisí škodlivin zážehových motorů	178
4.2.1 Systémy s přidavným (sekundárním) vzduchem	179
4.2.2 Katalyzační systémy	179
4.2.3 Zpětné vedení výfukových plynů	184
4.2.4 Snižování emisí škodlivin u zážehových motorů s přímým vstřikováním benzínu	185
4.3 Evropská palubní diagnostika (EOBD)	188
5 VÝFUKOVÉ POTRUBÍ	190
5.1 Konstrukce výfukového potrubí	191
5.2 Tlumiče výfuku	192
TŘETÍ KAPITOLA	
PALIVOVÉ SOUSTAVY VZNĚTOVÝCH MOTORŮ	
1 ZÁKLADNÍ ROZDĚLENÍ PALIVOVÝCH SOUSTAV	195
1.1 Palivové soustavy se stejným počtem vstřikovacích jednotek jako je počet válců	195
1.2 Palivové soustavy se vstřikovacím čerpadlem s vysokotlakým rozdělovačem paliva	195
1.3 Nové palivové soustavy s elektronickou regulací	195
2 PALIVOVÁ SOUSTAVA S ŘADOVÝM VSTŘIKOVACÍM ČERPADLEM	196
2.1 Dopravní palivová čerpadla	197
2.2 Čištění paliva	199

Obsah

2.3 Palivové potrubí	202
2.4 Řadová vstřikovací čerpadla	203
2.4.1 Vstřikovací jednotky	205
2.4.2 Pohon vstřikovacího čerpadla	211
2.5 Mechanická regulace řadových vstřikovacích čerpadel	213
2.5.1 Účel a druhy regulace	213
2.5.2 Přehled základních druhů odstředivých regulátorů	217
2.5.3 Omezovací odstředivý regulátor RQ	219
2.5.4 Omezovací odstředivý regulátor RQU pro motory s nízkým počtem otáček	223
2.5.5 Omezovací odstředivý regulátor RSF	224
2.5.6 Všerežimový odstředivý regulátor RQV	227
2.5.7 Dorazy regulačních pák a tyčí	231
2.5.8 Příslušenství regulátorů	233
2.6 Elektronická regulace (EDC) řadových vstřikovacích čerpadel	234
2.6.1 Hlavní části řídicího systému EDC	235
2.6.2 Regulační okruhy elektronické regulace	237
2.7 Vstřikovače a vstřikovací trysky	239
2.7.1 Konstrukce a princip činnosti vstřikovače	239
2.7.2 Vstřikovací trysky	240
2.7.3 Chlazení trysek	243
2.7.4 Držáky trysek	244
3 JEDNOPÍSTOVÁ VSTŘIKOVACÍ ČERPADLA S ROZDĚLOVAČEM PALIVA	246
3.1 Nízkotlaký okruh palivové soustavy	247
3.1.1 Čističe paliva	247
3.1.2 Lamelové (křídlové) dopravní palivové čerpadlo	247
3.1.3 Redukční ventil	248
3.1.4 Škrťací tryska	248
3.2 Vysokotlaká část vstřikovacího čerpadla	249
3.2.1 Pohon pístu rozdělovače	249
3.2.2 Axiální vačka	249
3.2.3 Tělo rozdělovače	250
3.2.4 Odměřování dávek paliva	250
3.2.5 Výtlačný ventil	252
3.3 Mechanická regulace vstřikovacích čerpadel	253
3.3.1 Všerežimový odstředivý regulátor	253
3.3.2 Omezovací odstředivý regulátor	256
3.4 Přesuvník vstřiku	257
3.4.1 Konstrukce	257
3.4.1 Princip činnosti	257
3.5 Příslušenství vstřikovacích čerpadel s rozdělovačem paliva	258

3.5.1 Korekce dodávky paliva v závislosti na plicním tlaku turbodmychadla (LDA)	258
3.5.2 Zastavení motoru	259
3.5.2.1 Mechanický způsob zastavení motoru	259
3.5.2.2 Elektrický způsob zastavení motoru (ELAB)	259
3.6 Elektronická regulace vstřikovacích čerpadel s rozdělovačem paliva	260
3.6.1 Hlavní části systému EDC	260
3.6.2 Funkce některých snímačů	260
3.6.3 Řídící jednotka	260
3.6.4 Nastavovací ústrojí velikosti dodávky paliva	260
3.6.5 Regulace počátku vstřiku	261
4 VÍCEPÍSTOVÁ RADIÁLNÍ VSTŘIKOVACÍ ČERPADLA S ROZDĚLOVAČEM PALIVA	263
4.1 Nízkotlaká část vstřikovacího čerpadla	264
4.1.1 Přepouštěcí ventil	264
4.2 Vysokotlaká část vstřikovacího čerpadla	264
4.2.1 Vysokotlaké čerpadlo s radiálními písty	265
4.2.2 Rozdělování paliva	266
4.2.3 Dávkování paliva	266
4.2.4 Přesuvník vstřiku	268
4.2.4.1 Účel	268
4.2.4.2 Konstrukce	268
4.2.4.3 Princip činnosti	269
4.3 Řídící systémy s elektronickou regulací EDC	270
4.3.1 Snímače	271
4.3.1.1 Snímače teploty	271
4.3.1.2 Snímače otáček klikového hřídele	271
4.3.1.3 Snímače úhlu natočení	271
4.3.1.4 Snímače pohybu jehly vstřikovací trysky	272
4.3.1.5 Měřič hmotnosti vzduchu s vyhříváním filmem (HFM)	272
4.3.1.6 Snímače plicního tlaku	272
4.3.2 Řídící jednotky	273
4.3.2.1 Řídící jednotka čerpadla	273
4.3.2.2 Řídící jednotka motoru	273
4.3.3 Akční členy	273
4.3.3.1 Vysokotlaký elektromagnetický ventil	273
4.3.3.2 Elektromagnetický ventil přesuvníku vstřiku	273
4.3.3.3 Řídící jednotka doby žhavení	273
4.3.3.4 Elektropneumatické převodníky	273
4.3.3.5 Regulace škrtkicí klapky	273

Obsah	
5 SDRUŽENÉ VSTRIKOVACÍ JEDNOTKY (PDE)	274
6 SAMOSTATNÉ VSTŘIKOVACÍ JEDNOTKY (PLD)	275
7 PALIVOVÁ SOUSTAVA S TLAKOVÝM ZÁSOBNÍKEM	
COMMON RAIL	277
7.1 Palivový systém	278
7.1.1 Nízkotlaká část	279
7.1.1.1 Dopravní palivové čerpadlo	279
7.1.2 Vysokotlaká část	279
7.1.2.1 Vysokotlaké palivové čerpadlo	279
7.1.2.2 Regulátor tlaku paliva	282
7.1.2.3 Vysokotlaký zásobník paliva (Raíl)	283
7.1.2.4 Snímač tlaku paliva	283
7.1.2.5 Tlakový pojistný ventil	284
7.1.2.6 Omezovač průtoku	284
7.1.2.7 Vstřikovač	285
7.1.2.8 Vstřikovač řízený piezoelektricky	287
7.2 Řídicí systém s elektronickou regulací EDC	288
7.2.1 Snímače	288
7.2.1.1 Snímač polohy a otáček klikového hřídele	288
7.2.1.2 Snímač polohy a otáček vačkového hřídele	288
7.2.1.3 Snímače teploty	288
7.2.1.4 Měřič hmotnosti vzduchu s vyhříváním filmem	289
7.2.1.5 Snímač plnicího tlaku	290
7.2.2 Řídicí jednotka	290
7.2.3 Akční (ovládací) členy	291
7.2.3.1 Vstřikovače	291
7.2.3.2 Regulátor tlaku paliva	291
7.2.3.3 Ovládací jednotka žhavení	291
7.2.3.4 Elektropneumatické převodníky	291
7.2.3.5 Ovládání škrticí klapky	291
7.2.4 Vlastní diagnostika	291
8 ELEKTRONICKÁ REGULACE	
VZNĚTOVÝCH MOTORŮ EDC	292
8.1 Zpracování dat u systému EDC	292
8.1.1 Vstupní signály	292
8.1.2 Zpracování signálů v řídicí jednotce	292
8.1.3 Výstupní signály	294
8.2 Přenos dat do dalších systémů	294
8.2.1 Konvenční přenos dat	294
8.2.2 Sériový přenos dat (CAN)	294
8.2.2.1 Propojení řídicích jednotek	294

8.2.2.2 Hlavní části.....	295
8.2.2.3 Datový rámec (formát zpráv).....	296
8.2.2.4 Rozdělení sběrnic podle rychlosti přenosu dat.....	297
8.2.2.5 Standardizace.....	298

PŘÍLOHA A

ZKRATKY.....	299
--------------	-----

PŘÍLOHA B

TESTY.....	301
------------	-----

POUŽITÁ LITERATURA.....	305
-------------------------	-----

- ♦ vysoká výhřevnost,
- ♦ žádný nebo nepatrný obsah nezapalitelných podílů,
- ♦ nekorozivnost, tj. možnost skladování a dopravy v nádobách z běžných materiálů,
- ♦ necitlivost na okolní vlivy, jako je teplota a vlhkost,
- ♦ žádná nebo nízká fyziologická agresivita,
- ♦ dostupnost při co nejnižších výrobních nákladech.

Ze všech těchto požadavků se nejvíce blíží *kapalná uhlovodíková paliva*, která nejvíce umožňují skladování a dopravu velkých množství.

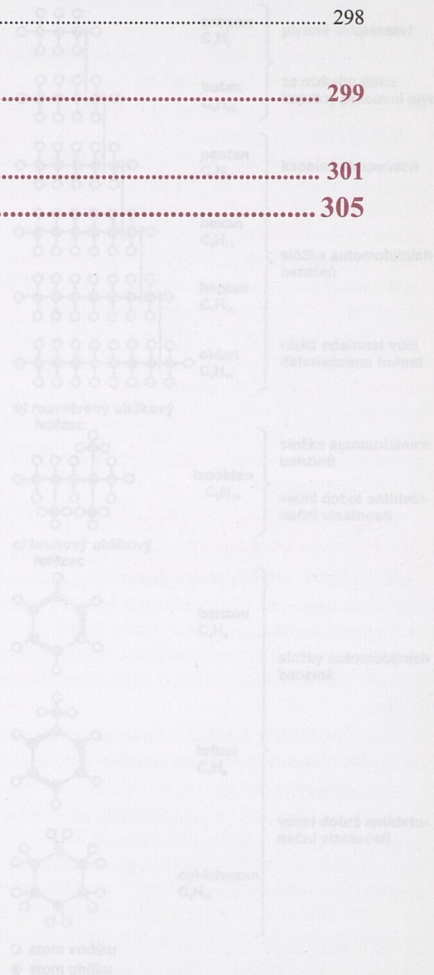
Kapalná uhlovodíková paliva se rozdělují podle bodu varu na tyto dva základní druhy:

- ♦ benzín automobilní – bod varu 30°C až 180°C,
- ♦ nafta motorevá – bod varu 150°C až 360°C.

Výhodou *plyných uhlovodíkových paliv* je především jejich poměrně nízká prodejní cena. Většinu rozšíření brání přetrvávající problémy s přepravou a skladováním kapalinných plynů.

1.1 Uhlovodíky s přímým uhlíkovým řetězcem

Základem uhlovodíkových paliv jsou sloučeniny uhlíku (C) s vodíkem (H). Schopnost uhlíkových atomů vázat se navzájem umožňuje vznik nesčetných druhů uhlovodíkových molekul tříděných hlavně

Obr. 1.1 Stavba různých druhů molekul uhlovodíkových paliv

Alkany a parafíny

Poměr atomů v molekulách těchto látek odpovídá vzorci C_nH_{2n+2} (např. propan C_3H_8). Jejich společným znakem je *přímý a nerozvětvený uhlíkový řetězec*.